

Ruimtelijke onderbouwing

Neude 11

Het plaatsen van een kunstwerk op de luifel van de bibliotheek

Kenmerk: HZ_WABO-19-41704

januari 2021

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	Inleiding	3
1.1	Doelstelling	3
1.2	Ligging en begrenzing plangebied	3
1.3	Vigerende planologisch-juridische regelingen	3
1.4	Vigerend beleid	3
Hoofdstuk 2	Huidige situatie, planbeschrijving, uitvoeringsaspecten en gezondheid	3
2.1	Huidige situatie	3
2.2	Planbeschrijving	4
2.3	Uitvoeringsaspecten en gezondheid	4
Hoofdstuk 3	Uitvoerbaarheid	5
3.1	Economische uitvoerbaarheid	5
3.2	Maatschappelijke uitvoerbaarheid	5
Hoofdstuk 4	Conclusie	6
 Bijlagen		
Bijlage	Aanvraag omgevingsvergunning inclusief tekeningen en overige bijbehorende stukken	

1 Inleiding

Eén van de vijf wettelijke functies van de bibliotheek is om mensen kennis te laten maken met kunst en cultuur. De Bibliotheek Utrecht doet dat op verschillende manieren, bijvoorbeeld door het programmeren van film, theater, dans en muziek. En door ruimte te bieden aan beeldende kunst, zowel met tijdelijke exposities als met permanente kunstwerken. De Bibliotheek Utrecht wil de nieuwe functie van bibliotheek in het voormalige postkantoor markeren. Er werden vijf Utrechtse kunstenaars geselecteerd door een onafhankelijke commissie met specialisten op het gebied van kunst, die ieder een nieuw kunstwerk maakten geïnspireerd op de architectuur van het gebouw én de nieuwe functie als bibliotheek. De Utrechtse kunstenaar Maarten Baas bedacht en ontwierp voor de bibliotheek de lichtkunstinstallatie 'Intellectual Heritage'. Hiermee wordt beoogd op een bijzondere manier de drukte van het plein, met horeca en festivals, met de relatieve rust en het meer ingetogen karakter van de bibliotheek te verbinden. Het kunstwerk markeert ook de entree van de bibliotheek om aandacht te trekken en nieuwsgierig te maken. Het kunstwerk vormt een staalkaart van de veelheid aan activiteiten die in een moderne bibliotheek plaatsvinden. Dit laat zien dat de bibliotheek niet langer is aan te merken als louter een huis van boeken maar dat het een intrigerende, spannende plek in de stad voor ontmoeting en ontwikkeling van mensen is geworden. Dit kunstwerk draagt bij in het vervullen van de wettelijke opdracht van de bibliotheek.

Om het kunstwerk op de luifel van de bibliotheek te realiseren is een omgevingsvergunning aangevraagd. De eigenaar van het gebouw heeft ingestemd met het aanvragen van de omgevingsvergunning voor het plaatsen van het kunstwerk. De aanvraag betreft de activiteiten bouwen, handelen met gevolgen voor beschermde monument en handelen in strijd met de ruimtelijke ordeningsregels (kenmerk HZ_WABO-19-41704).

1.1 Doelstelling

De gevraagde omgevingsvergunning heeft als doel om het kunstwerk op de luifel planologisch-juridisch mogelijk te maken. Een omgevingsvergunning kan voor dit plan worden verleend als de activiteit niet in strijd is met een goede ruimtelijke ordening en de motivering van het besluit een goede ruimtelijke onderbouwing bevat. Aangezien het kunstwerk hoger is dan 10 meter is er sprake van een projectbesluit/ afwijkingsbesluit. Dit betekent dat een omgevingsvergunning alleen verleend kan worden indien gebruik gemaakt kan worden van de algemene verklaring van geen bedenkingen die de gemeenteraad in 2010 heeft afgegeven. In het geval van bestuurlijk gevoelige aanvragen wordt geen gebruik wordt gemaakt van deze algemene verklaring. Dit betekent dat in dit geval, net zoals eerder bij de aanvraag voor het verbouwen van het postkantoor, een zogenaamde specifieke verklaring van geen bedenkingen aan de gemeenteraad wordt voorgelegd.

1.2 Ligging en begrenzing plangebied

Het kunstwerk wordt aan de voorzijde van de bibliotheek geplaatst aan het plein. Het projectgebied omvat een zone van drie meter diep en twaalf meter breed aan de voorzijde van het gebouw ter plaatse van de entree. Het perceel is kadastraal bekend als gemeente Utrecht sectie A, nummer 4493 (gedeeltelijk).

1.3 Vigerende planologisch-juridische regelingen

Voor de locatie geldt het bestemmingsplan 'Binnenstad'. Het bestemmingsplan was vanaf 25 januari 2012 onherroepelijk. Het kunstwerk ligt precies binnen de inham bij de entree die de bestemming 'Verkeer - Verblijfsgebied' heeft. Kunstwerken passen in de verkeersbestemming. De bouwhoogte mag niet meer bedragen dan drie meter. Het geplande kunstwerk heeft een hoogte van circa 12,3 meter ten opzichte van het maaiveld.

Tevens gelden de dubbelbestemmingen 'Waarde - Archeologie' en 'Waarde - Beschermd stadsgezicht'. De voor 'Waarde - Archeologie' aangewezen gronden zijn mede bestemd voor de bescherming en veiligstelling van de archeologische waarden en verwachting. Er zullen geen werkzaamheden in de grond plaatsvinden bij de plaatsing van het kunstwerk. De voor 'Waarde - Beschermd stadsgezicht' aangewezen gronden zijn mede bestemd voor het behoud, het herstel en de ontwikkeling van de met het beschermd stadsgezicht verbonden cultuurhistorische waarde. In verband hiermee kunnen burgemeester en wethouders nadere eisen stellen. In deze dubbelbestemming zijn geen bouwregels opgenomen die een beperking vormen voor het plaatsen

van het kunstwerk.

Het bouwplan is in strijd met het geldende bestemmingsplan wat betreft de hoogte.

1.4 Vigerend Beleid

Voor het plaatsen van het kunstwerk is met name het gemeentelijk beleid van belang.

Het plaatsen van het kunstobject is mogelijk binnen de geldende verkeersbestemming, alleen zijn de afmetingen groter. Op deze locatie aan het plein kan het kunstwerk op de luifel van het grote monumentale gebouw worden ingepast.

2. Huidige situatie, plan, uitvoeringsaspecten en gezondheid

2.1 Huidige situatie

Het voormalige postkantoor, waarin de bibliotheek is gevestigd, heeft een grote betekenis voor de stad. Het Rijksmonument is door zijn ligging midden in de stad, aan een plein, een belangrijk herkenningspunt. Het voormalig postkantoor staat met de voorgevel aan de Neude. De bouw van het postkantoor betekende destijds een enorme schaalvergroting. Het postkantoor heeft daarbij grote invloed op het plein omdat de voorgevel bijna de gehele westelijke pleinwand omvat. De gevel van het gebouw heeft een breedte van circa 60 meter. De gevel heeft een hoogte van circa 17 meter. Daarboven is er een dak met een nokhoogte van circa 31 meter.

2.2 Planbeschrijving

Het kunstwerk is gekoppeld aan de entree van de bibliotheek. Het kunstwerk heeft een hoogte van circa 12,3 meter ten opzichte van het maaiveld. Het kunstwerk zelf heeft een hoogte van circa 8,3 meter. De breedte is circa 12 meter. Met de aanvraag voor het kunstwerk wordt beoogd op een bijzondere manier de drukte van het plein, met horeca en festivals, met de relatieve rust en het meer ingetogen karakter van de bibliotheek te verbinden.

De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) heeft op 24 januari 2020 positief geadviseerd over de aanvraag. In het advies staat dat door de plaatsing van het kunstwerk visueel gezien het een en ander verandert aan het monument. Overwogen wordt dat het statige en robuuste monument een nieuw kleurrijk accent krijgt boven de entree, maar dat het kunstwerk het forse gebouw niet zal domineren. Het specifieke ontwerp van het kunstwerk wordt door de RCE niet beoordeeld.

De RCE adviseert in dit geval over de impact die het kunstwerk fysiek en visueel op het monument heeft. De fysieke en materiële aantasting van het monument is als minimaal beoordeeld.

Op 28 april 2020 heeft de Commissie Welstand en Monumenten in meerderheid positief geadviseerd onder voorbehoud van de technische uitwerking van de constructie en van de diverse onderdelen, en van de lichttoepassing. Er is geen uitspraak gedaan over het kunstwerk zelf. De commissie is van mening dat de schaal van het monument en de beperkte fysieke ingrepen voor de bevestiging de monumentwaarde niet onevenredig zullen schaden. Bij het oorspronkelijke gebouw waren de kunsttoepassingen meer geïntegreerd in de architectuur; een eigentijds kunstobject kan er aan toegevoegd worden. Door de boogvorm wordt het glas-in-lood gerespecteerd. Daarnaast is het kunstwerk reversibel.

Gezien de grote schaal van het pand is een groot kunstwerk ter plaatse van de entree in stedenbouwkundig opzicht mogelijk. Het betreft een uniek bouwwerk dat de publieke functie van de bibliotheek in het gebouw benadrukt. De gebruiksmogelijkheden van het plein blijven gelijk. Het kunstwerk zal invloed hebben op de beleving van het plein en de gevel van het voormalige postkantoor zowel voor voetgangers, fietsers en als mensen die op het plein verblijven.

Het kunstwerk wordt zo uitgevoerd dat de lichtsterkte te regelen is. Zo kan de sterkte bijvoorbeeld gedempt worden als de schemering invalt omdat er dan minder licht nodig is voor hetzelfde effect en zal als de Bibliotheek 's avonds dicht is er ook minder kunnen branden. De precieze instelling van de verlichting gebeurt bij de nadere uitwerking en als het kunstwerk eenmaal staat. Naar verwachting staat de verlichting in de nachtsituatie voor 90% uit.

2.3 Uitvoeringsaspecten en gezondheid

Bomen

Er zijn geen gevolgen voor bomen in de omgeving.

Duurzaamheid

Het kunstwerk wordt voorzien van energiezuinige LED verlichting. Het dempen van de verlichting als de schemering invalt en het uitzetten van de verlichting in de nachtperiode beperkt het energieverbruik.

Gezondheid

Het gebouw is goed te voet en per fiets bereikbaar, wat uitnodigt tot bewegen. Bovendien vervult de bibliotheek een ontmoetingsfunctie centraal in de stad. Het kunstwerk markeert hierbij de entree van de bibliotheek.

3. Uitvoerbaarheid

3.1 Economische uitvoerbaarheid

In de financiering wordt voorzien door een consortium van kunstenfondsen dat de middelen grotendeels bijeen heeft gebracht en waarbij er tevens een sluitende dekking is voor de geraamde kosten. De aanvrager en de gemeente hebben een planschadeverhaalsovereenkomst gesloten waarbij de gemeente is gevrijwaard van eventuele planschade.

3.2 Maatschappelijke uitvoerbaarheid

De Bibliotheek Utrecht heeft een speciale presentatie aan de pers gegeven wat heeft geleid tot publicatie in diverse Utrechtse media. Ook is er een publicatie van de informatie op de website van de Bibliotheek. Bovendien zou een debat over kunst in de openbare ruimte rond dit kunstwerk georganiseerd worden door de bibliotheek. Vanwege de coronacrisis is deze aanpak gedeeltelijk aangepast. De perspresentatie en publicatie op de website hebben plaatsgevonden. Het publieke debat moest vanwege beperkingen in de coronacrisis komen te vervallen.

4. Conclusie

Het geplande kunstwerk markeert de publieke functie van de bibliotheek en is ruimtelijk inpasbaar bij dit grote monumentale gebouw. De aanvraag is in overeenstemming met de geldende wettelijke kaders en het daarmee samenhangende beleid. De omgevingsvergunning voor de afwijking van het bestemmingsplan kan voor dit initiatief worden verleend nadat de gemeenteraad heeft ingestemd met een zogenaamde specifieke verklaring van geen bedenkingen.